

Specialpedagogers-/speciallärares handledningssamtal

- Vad är det vi gör när vi gör handledningssamtal och hur gör vi det?

"Under föreläsningen har du möjlighet att skicka in frågor digitalt.
Gå till på [slido.com/kompetento](https://www.slido.com/kompetento)
Gilla andras frågor som du tycker är intressanta för större chans
att de tas upp och blir besvarade."

Specialpedagogiskt utvecklingsarbete

Ofta riktas uppmärksamheten mot det vi vill åstadkomma/ bidra till och samtalet används som ett medel för att nå det.

I detta inspel ligger fokus på själva handledningssamtalet som form för .... i utvecklingsarbetet.

Syftet med detta inspel

Är att problematisera bilden av handledningssamtal samt bidra till ökad medvetenheten om skillnader mellan vardagssamtal och professionella samtal

- Ett exempel

När jag som ung förskollärare hade ett föräldrasamtal.

Utgick från ett oreflekterat realistiskt förgivettagande dvs att mina ord tacksamt skulle tas emot och förstås så som jag avsett och leda till ett förändrat handlande.

Ibland ser samtal ut så här ...

Min väg till och i handledning

- Från arbete med barn i svårigheter i Angered
- Via specialpedagogutbildning
- Och avhandlingsarbete om specialpedagogers handledningssamtal
- Till forskning om och lärare i kurser om handledning. Samt handledare och metahandledare med fokus på handledning som reflektion över yrkespraktiken.

Tre handledningstraditioner

Handledaren som

- Mästar-lärling   Expert på ämnet/saken
- Barnmorskan (maieutik)   Expert på att ställa frågor
- Reflektion över praxis   Expert på att bidra till reflektion

Tre traditioner som ofta är sammanflätade

- Ett exempel

Handledning till arbetslaget i förskolan av en förskolepsykolog.
Hon lyssnade och bekräftade. Vi blev besvikna.

Vi hade inte funderat över och talat om:

- Förväntningar
- Syfte
- Ansvar

Vad är det vi gör när vi gör handledning?

- Överför och delar information
- En form för påverkan där jag för en person från en punkt till en annan ...
- Reflekterar över konkreta situationer från praktiken
- ?

Fundera över

- Vad är det du gör när du gör professionella samtal/handledning?
- Vad vill du bidra med som handledare?

Handledning i specialpedagogiska frågor är ett ungt och omoget kunskapsområde

Mitt fokus idag är huvudsakligen på handledning som rum för reflektion

- Handledning är ett hantverk som behöver en teoretisk grund.

Ett vanligt dilemma

Ett kategoriskt synsätt möter ett relationellt

- Specialpedagoger som handleder lärare i deras arbete med elever i svårigheter riskerar att själva anlägga ett kategoriskt synsätt på de lärare som visar ett kategoriskt synsätt

Väcker frågor som

- Vad gör jag med mina egna svar i handledningssamtalet?
- Vad tar jag ansvar för i handledningssamtalet?

För att få hjälp med realistiska förgivetta gande i handledningssamtal

Vänder vi oss till Gregory Bateson och den systemteori som han bidragit till att utveckla genom sitt intresse för kommunikation och relationer.

- Bateson menar att vi har ingen direkt kontakt med verkligheten utan varseblir den och tolkar den information och de budskap som vi uppfattar. Vi väljer information bland det som vi kan uppfatta, information som ger oss mening.

- Som handledare behöver du vara medveten om att alla kategoriseringar/beskrivningar i någon mening är godtyckliga och att det alltid finns andra sätt att kategorisera/ beskriva ...
- Gregory Bateson formulerar detta i termer av Karta och Terräng

Människor ritar de kartor de har förmåga, kunskap och intresse av att göra

Enligt Gregory Bateson ligger det en oerhörd kraft i distinktionen mellan vad jag ser och det som finns därute.

- De flesta av oss antar att de ser vad de tittar på och detta antagande görs på grund av en total omedvetenhet om varseblivningsprocesserna.

Batesons teori kan hjälpa oss att:

- Öka vår medvetenhet om varseblivningsprocesser och därmed skilja på "saken" och beskrivningen av "saken" eller uttryckt med andra ord; skilja på Kartan och Terrängen.
- Öka vår medvetenhet om att våra kategoriseringar i någon mening alltid är godtyckliga och att andra ord och andra sammanhang påverkar våra beskrivningar.
- Bli uppmärksamma på att den som ritar kartan kan ses som en del av kartan eller som en som står utanför kartan.

Som handledare kan du fundera över hur du ser på

- Relationen mellan ordet och det som ordet betecknar?
- Andra alternativa ord som kan användas?
- Andra inramningar som kan göras?
- Att människor alltid tolkar allt de ser och hör och erfar?

”En människa har i sitt förhållande till en annan en mycket begränsad kontroll över vad som händer i det förhållandet. Hon är en del av en enhet om två personer, och den kontroll som någon del kan ha över en helhet är strängt begränsad.”
(Bateson, 1998, s.252)

**Kan denna teoribildning
vara hjälpsam för dig som
handledare?**

Lyssnandet är centralt och kanske det allra svåraste

- Ofta är vi fullt upptagna av det egna vetandet/ svaret och då kan det vara svårt att lyssna på den andre.
- Det är ofta lätt att känna igen sig i den andre och därmed göra den andre till densamme ...
- Som handledare behöver du öva på att utgå från att du inte förstår och utveckla en icke-vetande hållning.

En fråga jag har burit med mig är

- Vad gör jag med mina svar när jag lyssnar på den andre?

Två slags lyssnande

Gun Mollberger Hedqvists skriver i *Samtal för förståelse* om

- Att lyssna öppet med nyfikenhet och engagemang
- Att möta den andre med en given kunskapen

För att få hjälp med lyssnandet i handledningssamtalet

Föreslår jag att vi vänder vi oss till filosofen Emmanuel Lévinas. Han hävdade att det i västerlandets filosofi finns en ovilja att acceptera den andre som annan. Han argumenterade för att det krävs en etik i vilken den andre accepteras som annan, accepteras för sin annanhet.

Enligt Lévinas

- Skall mötet vare sig vara symbiotiskt, assimilerande, reducerande eller symmetriskt utan accepterande, öppet och asymmetriskt.
- Skall sprickan mellan Jaget och Duet inte slutas eftersom det skulle innebära att Jaget slukar Duet, utplånar det och därmed utplånar den livsnödvändiga annanheten.
- Kan att för tidigt förstå ses som ett sätt att kolonialisera den Andre, det vill säga göra den Andre till densamme.
- Som handledare behöver du värna den Andres annanhet.

Fundera över hur du ser på lyssnandet i handledningssamtal?

Avslutningsvis - Metakommunicera mera!

- Kommuniera om kommunikationen, det som sägs, hur det sägs, det som inte sägs ...
- Det finns alltid sprickor och glidningar i kommunikation, och för att upptäcka dessa, bli förundrade och komma lite närmare varandras olika förståelser är metakommunikation central.
- Det är komplext att föra handledningssamtal, du kan inte säkert veta vad den andre menar med det hen säger och du kan inte veta vad hen hör och förstår av det du säger.

Metahandledning

- Kvalificera dig i ditt uppdrag som handledare genom att söka metahandledning.
- Tala med din rektor om nödvändigheten av att du har tillgång till metahandledning.
- Fundera över vilken slags metahandledning du behöver? Vad behöver du hjälp med och vilken kompetens behöver handledaren ha?

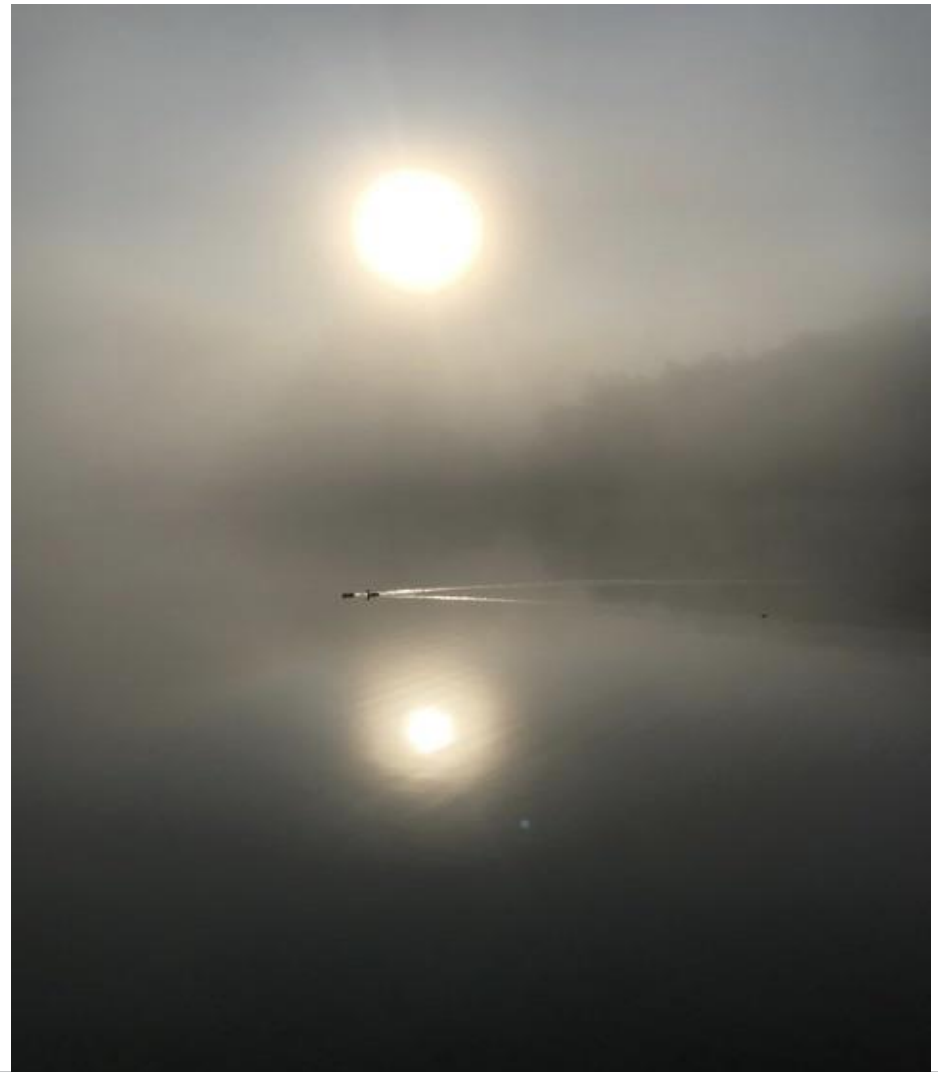

Lycka till med dina samtal!

Och kom ihåg att:

”I god kommunikation råder alltid en genuin osäkerhet”

Litteraturförslag

- Ahlefeld Nisser von, D. (2009). *Vad kommunikation vill säga: en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholms universitet.
- Bateson, G & Bateson C. (1988). *Där änglar är rädda att gå*. Stockholm: Symposion.
- Bateson, G. (1998). *Mönstret som förbinder. Eko-cybernetiska texter i urval av Erik Graffman*. Stockholm: Mareld.
- Bateson, G. (2002). *Mind and Nature. A Necessary Unity*. Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.
- Bladini, K. (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflektion. En studie av specialpedagogers handledningssamtal*. Karlstad University Studies.
- Bladini, K. & Naeser, M. (red.) 2012. *Det handlar om samtal: en essäsamling om ett kvalificerat samtalsuppdrag*. Karlstad: Karlstad universitet och regionalt utvecklingscentrum
- Bladini, K. & Buskqvist, U. (2020). Metahandledning – för att kvalificera professionshandledning. I Leo, U. & Amundsdotter, E. (red.) *Perspektiv på handledning*. Studentlitteratur.
- Levinas, E. (1979). *Totality and Infinity: An Essay on Exteriority*, Springer Science & Business Media.
- Mollberger Hedqvist, G. (2006). *Samtal för förståelse. Hur utvecklas yrkeskunnande genom samtal*. Stockholm, HLS förlag.

